

Analyzed the history of modern natural reserve fund in the Ivano-Frankivsk region. Presented evidence on availability, condition and compliance to functional requirements and longevity indicators of natural reserved territories and objects.

Natural reserve fund, biodiversity, protected woodlands, natural monuments, compliance, durability.

УДК 582.28: 580.2

ГРИБИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ В ОБ'ЄКТАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

***В.Б. Маланюк, аспірант* ,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника***

Наведено список грибів Червоної книги України, що були виявлені в об'єктах природно-заповідного фонду Передкарпаття та Карпат. Дослідження проводились у Галицькому НПП, Карпатському НПП, природному заповіднику «Горгани», в заказниках «Кливський» та «Бредулецький».

Мікобіота, Червона книга України, Карпати.

Збереження природи на фоні сучасних глобальних екологічних проблем є важливим завданням всього людства [1]. Потребують охорони і всебічного вивчення гриби, оскільки з кожним роком збільшується тиск на їхнє природне середовище. Дуже погано досліджена мікобіота Карпат і особливо Передкарпаття, про що свідчить майже повна відсутність даних у третьому виданні Червоної книги України (ЧКУ) щодо розповсюдження рідкісних грибів в Івано-Франківській області. За останні 10 років в західних областях України створено ряд національних парків, заповідників та інших об'єктів ПЗФ, що позитивно відобразилося на інвентаризації рідкісних грибів, які занесені до ЧКУ на цих територіях.

Метою роботи було виявлення в Галицькому НПП, Карпатському НПП, природному заповіднику «Горгани», в заказниках «Кливський» та «Бредулецький» грибів, які занесені до Червоної книги України з метою покращення заходів щодо їх збереження.

Матеріалом досліджень слугували різні види грибів, які ростуть у заповідниках і заказниках західного регіону України.

Результати досліджень. Дослідження проводились протягом 2004–2011 років. Нижче наводиться список видів з Червоної книги України, які були виявлені нами на територіях природно-заповідного фонду Прикарпаття та Карпат.

1. ***Morchella steppicola Zerova*** (Morchellaceae). Природоохоронний статус виду: рідкісний. Аридний представник роду в складі мікобіоти України, з диз'юнктивним ареалом. На території України зустрічається переважно

* Науковий керівник – кандидат біологічних наук Н.В. Шумська

на Лівобережжі [4]. Будь-які дані щодо поширення цього виду на Заході України нам невідомі. Єдине плодове тіло цього гриба було зареєстроване 19 квітня 2010 року поблизу с. Поділля Галицького району в урочищі Щовби. Це місце являється собою степову ділянку з горбистим рельєфом і чорноземними ґрунтами. У рослинному покриві переважають злаки. [2]. Місце знає антропогенного впливу у вигляді випалювання трави та витоупування.

2. ***Grifola frondosa* (Dicks.: Fr.) Gray** (Meripilaceae). Природоохоронний статус виду: вразливий. Реліктовий вид з диз'юнктивним ареалом. На Україні трапляється в Карпатах, Закарпатті, лісостеповій частині країни та в Криму [4]. У межах Галицького НПП відмічено кілька знахідок, в основному на околиці м. Галич в урочищі Галич-Гора, де переважають дубово-грабові, дубові (представлені *Quercus robur* L. і *Quercus rubra* Du Rei) та букові ліси. Також були зареєстровані знахідки цього виду гриба поблизу с. Вікторів (Крилоське лісництво) в грабово-дубових лісах [2].

3. ***Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr.** (Polyporaceae). Природоохоронний статус виду: рідкісний. Рідкісний вид з диз'юнктивним ареалом. В Україні відомий з Прикарпаття, Закарпаття, Правобережного та Лівобережного Лісостепу, Лівобережного Злаково-лучного Степу та Гірського Криму [4]. Ще доволі поширений вид в Івано-Франківській області, в тому числі і у Галицькому НПП, де він найчастіше трапляється в широколистяних лісах в межах урочища Галич-Гора. З інших місцезнаходжень Трутовика зонтичного слід відмітити урочище Раків потік, де панівними є угруповання з *Fagus sylvatica* L. та урочище Діброва [2]. Вид також виявлений в НПП «Гуцульщина» [3]. Має хороші смакові якості, тому *Polyporus umbellatus* активно збирається місцевим населенням.

4. ***Mutinus caninus* (Huds.) Fr.** (Phallaceae). Природоохоронний статус виду: рідкісний. Рідкісний представник роду в складі мікофлори України, з диз'юнктивним ареалом. Спорадично зустрічається в лісових регіонах України, значно рідше в Степу [4]. Теж досить поширений вид у деяких регіонах Прикарпаття та Карпат. Місцезнаходження *Mutinus caninus* реєструвалися неодноразово в таких урочищах ГНПП як Галич-Гора, урочище Глинне (насадження ялиці білої), поблизу села Мединя в Крилоському лісництві (буковий ліс) та недалеко від села Блюдники [2]. Існують непідтверджені відо-мости про зростання цього виду в інших лісових масивах парку. *Mutinus caninus* також був виявлений нами в Карпатському НПП в 2005 р. біля міста Яремче.

5. ***Mutinus ravenelii* (Berk. & M.A. Curtis) E. Fisch.** (Phallaceae). Природоохоронний статус виду: рідкісний. Рідкісний представник роду в складі мікофлори України, з диз'юнктивним ареалом. В Україні відомий лише із Західного Полісся [4]. З серпня 2010 року на території ГНПП була відмічена єдина знахідка мутина малинового в Блюдниківському лісництві. Місце являє собою вологе узлісся грабово-дубового лісу з домішками вільхи сірої та берези бородавчастої. Інше місцезнаходження виду відоме на околицях м. Івано-Франківськ.

6. ***Anthurus archeri* (Berk.) Fischer** (Clathraceae). Природоохоронний статус виду: зникаючий. Рідкісний вид з диз'юнктивним ареалом. В Україні відомий із Закарпаття та Карпатських лісів [4]. Антурус Арчера часто зустрічається в деяких районах Івано-Франківської області. У межах Галицького

НПП було відмічено декілька місцезростань виду. Одне з таких місць – урочище Глинне. Декілька плодових тіл *Anthurus archeri* були виявлені поблизу с. Височанка та Вікторів (Крилоське лісництво), а також біля с. Блюдники (Блюдниківське лісництво) в широколистяних лісах [2]. Вид також поширений по всій території НПП «Гуцульщина» [3].

7. ***Strobilomyces floccopus* (Vahl) P. Karst.** (Boletaceae). Природоохоронний статус виду: зникаючий. Єдиний вид роду і родини в складі мікобіоти України. В Україні відомий з Карпат, Закарпаття, західно-українських лісів та Розточчя [4]. Теж розповсюджений вид в Івано-Франківській області, який зустрічається в широколистяних та змішаних лісах. На території Галицького національного природного парку відомо декілька знахідок в урочищах Галич-Гора, Глинне, Раків потік, недалеко від с. Вікторів, а також у декількох лісових масивах біля с. Мединя (Блюдниківське лісництво). Є відомості про знахідки виду в НПП «Гуцульщина» [3].

8. ***Phylloporus rhodoxanthus* (Schwein.) Bres.** (Boletaceae). Природоохоронний статус виду: зникаючий. Рідкісний вид з диз'юнктивним ареалом. В Україні відомий із Закарпаття [4]. У 2011 році зареєстровано два місцезнаходження *Phylloporus rhodoxanthus*. Перша знахідка (два екземпляри) мала місце 5 липня 2010 року в урочищі Галич-Гора, де переважають дубово-грабові, дубові (представлені *Quercus robur* L. і *Quercus rubra* Du Rei) та букові ліси. 19 серпня цього ж року було знайдено 4 плодові тіла філофора рожево-золотистого в ялицево-буковому лісі (урочище Глинне).

9. ***Phaeolepiota aurea* (Matt.) Maire** (Agaricaceae). Природоохоронний статус виду: вразливий. Вид з диз'юнктивним ареалом. Представник монотипного роду. В Україні відомий з Правобережного Полісся, Лівобережного Лісостепу, Гірського Криму [4]. Зрідка трапляється в природному заповіднику «Горгани», де він зростає на обочинах лісових доріг.

10. ***Amanita solitaria* Bull.: (Fr.) Mer.** (Amanitaceae). Природоохоронний статус виду: зникаючий. Вид з диз'юнктивним ареалом. В Україні відомий з Правобережного Полісся, Правобережного та Лівобережного Лісостепу, Правобережного Злаково-лучного Степу та Південного берега Криму [4]. Вид був виявлений на території Галицького НПП в урочищі Касова гора, де знаходиться невеликий лісовий масив, основними деревними породами якого є *Carpinus betulus* L. та *Quercus robur* L. зі значною домішкою *Acer platanoides* L. та *Cerasus avium* (L.) Moench. Виявлено два плодових тіла [2]. Крім ГНПП, на інших територіях Карпат і Передкарпаття, знахідки *Amanita solitaria* не реєструвались.

11. ***Gomphus clavatus* (Pers: Fr.) Gray** (Gomphaceae). Природоохоронний статус виду: зникаючий. Єдиний представник роду в Україні. На території нашої держави відомий з Правобережного Полісся [4]. 6 серпня 2011 року два плодових тіла *Gomphus clavatus* були знайдені на території заповідника «Горгани» (Горганське лісництво) в ялиновому лісі.

12. ***Hericium coralloides* (Scop.) Pers.** (Hericiaceae). Природоохоронний статус виду: вразливий. Реліктовий вид. Типовий представник роду. В Україні відомий на Лівобережній, Правобережній Україні та в Криму. [4]. Є дані про знахідки *Hericium coralloides* на території національного парку «Гу-

цульщина» [3]. У межах Галицького НПП іноді трапляється в букових лісах Крилоського та Блюдниківського лісництв.

13. ***Russula turci* Bres.** Родина Russulaceae – Сироїжкові. Природоохоронний статус виду: вразливий. Монтанний вид з диз'юнктивним ареалом. В Україні відомий із Закарпаття, Розтоцьких лісів та Західного Полісся [4]. В Івано-Франківській області вид вперше виявлено в ботанічному заказнику «Кливіський» Надвірнянського району (поблизу с.м.т. Делятин) в ялиново-ялицевому лісі 2008 року. На території Галицького національного парку була відмічена знахідка сироїжки синюватої 11 серпня 2009 року поблизу с. Майдан в ялицевому лісі [2]. Також *Russula turci* неодноразово була знайдена протягом серпня 2011 року в природному заповіднику «Горгани».

14. ***Lactarius lignyotus* Fr.** (Russulaceae). Природоохоронний статус виду: рідкісний. Рідкісний монтанний вид, росте у гірських хвойних лісах. В Україні виявлений у Карпатських лісах [4]. Часто трапляється в природному заповіднику «Горгани» (ялинові та змішані ліси), де неодноразово реєструвалися знахідки молочника деревного в межах Горганського лісництва протягом 2010-2011 років. По одному місцезнаходженню *Lactarius lignyotus* було відмічено також в заказниках «Кливіський» та «Бредулецький».

Деякі види з наведеного вище списку, як от *Mutinus caninus*, *Polyporus umbellatus*, *Anthurus archeri*, *Strobilomyces floccopus* досить поширені в Карпатах і Прикарпатті, і зростають також за межами об'єктів природо-заповідного фонду, тому потрібно провести більш ширші дослідження території з метою виявлення цих та інших видів, що занесені до Червоної книги України для подальшого їх вивчення та охорони.

Список літератури

1. Акулов А. Ю. Современные тенденции в организации охраны грибов в Европе / А. Ю.Акулов, А. В.Ордынец – Матер. I Междунар. конф. «От молекулы до Биосферы». – Харьков: ХНУ, 2006. – С. 86.
2. Маланюк В. Б. Гриби Галицького національного природного парку, занесені до Червоної книги України / Маланюк В. Б. – Матеріали міжнар. наукової конф. «Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження глобальної стратегії збереження рослин». – К.: Альтерпрес, 2010. – С. 231–233.
3. Фокшей С.І. Макроміцети Національного природного парку «Гуцульщина» / Фокшей С. – Матеріали міжнар. конф. молодих учених «Актуальні проблеми ботаніки та екології». – К.: ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2011. – С. 42–43.
4. Червона книга України. Рослинний світ / [За ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.

Приведен список грибов Красной книги Украины, выявленных в объектах природно-заповедного фонда Прикарпатья и Карпат. Исследования проводились в Галицком НПП, Карпатском НПП, природном заповеднике «Горганы», заказниках «Кливский» и «Бредулецкий».

Микобиота, Красная книга Украины, Карпаты.

The list of The Red data book's Fungi of Ukraine, which were found in the objects of nature reserve fund of Precarpathia and the Carpathians has been given. The research was conducted in the Halych National Natural Park, the Carpathian National Natural Park, the Gorgany Nature Reserve, the Klyvskiy reserve and the Breduletskiy reserve.

Micobiota, Red data book of Ukraine, the Ukrainian Carpathians.